

3. Печерська Г. Професійні ціннісні орієнтації вчителів // Збірник наукових праць. Психологічні науки. Том 2 випуск 10 (91).
4. Нова українська школа [Електронний ресурс] : концептуальні засади реформування середньої школи : ухвалено рішенням Колегії МОН 20.10.2016. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczyia.html/>
5. Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти. Затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 14 серпня 2013 р. № 1176
6. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Наказ Мінекономіки № 2736 від 23.12.2020 р. URL: <https://is.gd/HZy7zk>
7. Стандарт вищої освіти 013 бакалавр наказ МОН №357 від 23.03.2021 р.
8. Чумак М. Професійні цінності майбутнього вчителя початкової школи як чинник його особистісного становлення // Освіта та розвиток обдарованої особистості. №6 (25). 2014. С. 27-30.

Світлана КАЛАУР

*Доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та менеджменту соціокультурної діяльності Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка,
Тернопіль, Україна
kalaur@tnpu.edu.ua*

ВДОСКОНАЛЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ НА ЗАСАДАХ АКМЕОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В ЦЕНТРИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Як аксіому розглядаємо твердження про те, що професійна діяльність сучасного українського педагога повинна базуватися на високому рівні морально-етичної компетентності. У психолого-педагогічному контексті морально-етична компетентність передбачає інтеграцію теоретичних знань й практичних умінь на основі моральних ціннісних орієнтацій та особистісних якостей. Наголосимо, що належний рівень сформованості морально-етичної компетентності дасть можливість педагогу мати свідому етичну поведінку під час реалізації професійної діяльності відповідно до професійних вимог та норм. Особливо важливим є високий рівень морально-етичної компетентності у період російсько-української війни.

Зазначимо, що морально-етична компетентність тісно пов'язана зі змістом особистісних якостей, якими мають володіти українські педагоги. До найбільш актуальних якостей відносимо: доброзичливість (здатність до приязного сприйняття), готовність до своєчасної підтримки здобувачів

освіти); емпатію (уміння стати на позицію сприйняття світу таким, яким його сприймають інші, для пошуку компромісу); відкритість (уміння щиро говорити про свої почуття і думки, передаючи їх своєму співбесіднику); делікатність (ввічливість і тактовність у спілкуванні). Окрім того морально-етична компетентність охоплює конкретні етичні норми, яких доцільно дотримуватися у професійній діяльності. Зокрема, етичні норми асоціюються із соціальними та професійно-значимими якостями особистості, стилем поведінки і спілкування, моральними ідеалами й особистісними орієнтаціями, які необхідні для ефективної професійної діяльності. Наголосимо, що норми професійної етики педагога є внутрішнім професійним цензором його діяльності та виступають вагомими компонентами фахової компетентності. Базисними етичними нормами повинні бути повага, коректність, альтруїзм; тоді як до основних норм відносимо чітку диференціацію особистісних оцінок соціальної ситуації від професійної; соціальну активність; систематичну самоосвіту.

У постанові КМУ «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» № 800 від 21 серпня 2019 р. [1] наголошено, що головним результатом підвищення кваліфікації педагога у системі післядипломної освіти є наявність позитивних якісних змін в: оволодінні знаннями, уміннями та навичками, що відповідають освітнім стандартам, які прийняті в суспільстві; формування якостей особистості, які необхідні для активної життєдіяльності особистості в суспільстві. Так, у пункті 15 даного нормативного документу зазначено, що педагоги повинні активно вдосконалювати мовленнєву, комунікаційну, інклюзивну, управлінську, цифрову та морально-етичну компетентності. Як бачимо, морально-етична компетентність посідає чільне місце серед представленого переліку основних компетентностей.

Вважаємо, що акмеологічний підхід є методологічним орієнтиром для вдосконалення морально-етичної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Цей підхід стимулює педагогічних працівників до розвитку та самовдосконалення, підвищує потребу в досягненнях, мотивує до успішної діяльності. Підтримуємо позицію В. Вакуленко [2] у тому, що головною характеристикою акмеологічного підходу є орієнтація на цілісність суб'єкта, коли його індивідуально-психологічні, суб'єктно-діяльнісні та особистісні характеристики спрямовані на успішний професійний розвиток. Зокрема, як доводить О. Вітковська «акмеологічний підхід у системі післядипломної освіти має бути пріоритетним напрямом, що спонукає особистість педагога до продуктивної діяльності, саморозвитку та професійного самовдосконалення» [3, с. 95]. У нашому

розумінні, акмеологічний підхід сприяє оптимізації процесу вдосконалення морально-етичної компетентності педагога.

З практичної точки зору, у рамках ліцензії 011 Освітні, педагогічні науки (наказ МОН №1003-Л від 05.12.2019 р.) у Центрі післядипломної освіти (ЦПО) в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка започатковано активне формування у науково-педагогічних працівників зазначеної компетентності (табл. 1).

Таблиця 1

Освітні програми для підвищення стану сформованості морально-етичної компетентності педагогів у ЦПО

Назва освітньої програми	Основні програмні результати
<p>Сучасні інноваційні підходи до сімейного виховання (автори: проф. Радчук Г., проф. Шпак М., доц. Свідерська Г.)</p>	<p>знання інноваційних технологій у сфері сімейного та статевого виховання; вміння ґрунтовно аналізувати й критично оцінювати традиційні методи сімейного виховання та підходи щодо статевої просвіти; вміння ефективно організувати педагогічне діалогічне спілкування, проводити різні форми навчальних занять; вміння застосовувати сучасні знання у галузі психології сім'ї в освітньому процесі Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Suchasni_innovatsiini_pidkhody_do_simeinoho_vykhovanni_a.pdf</p>
<p>Освіта для сталого розвитку в сучасних освітніх закладах: проблеми та перспективи (авторка: доц. Чайковська Г.)</p>	<p>знання й розуміння глобальних цілей сталого розвитку та ролі освіти в досягненні сталості; вміння інтегрувати зміст освіти для сталого розвитку в освітні програми; знання і розуміння принципів освіти для сталого розвитку; розвиток індивідуальної та колективної відповідальності за сталий розвиток суспільства Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Osvita_dlia_staloho_rozvytku_v_suchasnykh_osvitnikh_zakl_adakh_problemy_ta_perspektyvy.pdf</p>
<p>Мистецтво в соціокультурному просторі (автори: проф. Сорока О., доц. Ванюга Л., доц. Лещук Г.)</p>	<p>вміння співвідносити мистецькі ідеї та твори із соціальним, культурним та історичним контекстом; вміння ефективно організувати й проводити тренінг; вміння застосовувати сучасні знання у галузі самопрезентації та іміджування; вміння вести ефективну комунікацію відповідно до культурного контексту та із врахуванням міжкультурних відмінностей Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Mystetstvo_v_sotsiokulturnomu_prostori.pdf</p>
<p>Актуальні проблеми навчання предметів духовно-морального спрямування в сучасному</p>	<p>знати про сучасні досягнення релігієзнавства для здійснення професійної діяльності; використовувати у професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку релігій світу, типологію та історичні форми релігійних традицій; застосовувати знання про виникнення нових релігійних віровчень, рухів для розв'язання спеціалізованих задач і проблем; володіти сучасними методами навчання дисциплін духовно-морального спрямування в умовах формування нової парадигми середньої та вищої школи.</p>

навчальному закладі <i>(авторка: проф. Бистрицька Е.)</i>	Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Aktualni_problemy_navchannia_predmetiv_dukhovno-moralnoho_spriamuvannia_v_suchasnomu_navchalnomu_zakladi.pdf
Вивчення предметів духовно-морального спрямування в освітньому середовищі НУШ <i>(авторка: проф. Бистрицька Е.В.)</i>	знати про сучасні теоретичні та практичні підходи до методики навчання дисциплін духовно-морального спрямування в закладах освіти та шляхи їхньої практичної реалізації; володіти сучасними методами навчання в умовах НУШ; застосовувати набуті знання про нові методичні і педагогічні ідеї та підходи до освітнього процесу в сучасних особистісно-зорієнтованих, розвивальних, креативних технологіях; уміти організувати суб'єкт-суб'єктний навчальний процес у НУШ Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Vyvchennia_predmetiv_dukhovno-moralnoho_spriamuvannia_v_osvitnomu_seredovyschi_NUSh.pdf
Суспільствознавча освіта в умовах російсько-української війни <i>(автор: проф. Бармак М.)</i>	розуміти сучасні наукові категорії, еволюцію основних історичних та правознавчих концепцій; усвідомлювати особливості сучасної наукової картини світу, їх основні проблеми та суперечності; знати основні напрями та тенденції сучасного історичного та правознавчого дискурсу; здатність створювати стратегію діяльності з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних та державних виробничих інтересів Розміщення ОП: https://tnpu.edu.ua/faculty/cpo/docs/osv-tn-programi/Suspilstvoznava_oshvita_v_umovakh_rosiisko-ukrainskoi_viiny.pdf

Відзначимо, що усі освітні програми підготовлено з урахуванням засад акмеологічного підходу, що дозволило запровадити якісну управлінську стратегію організації освітнього процесу у ЦПО, а також сприяло налагодженню якісного зворотнього зв'язку зі слухачами на основі використання цифрової програми (<https://www.mentimeter.com/app/presentation>). Під час читання аудиторних занять впроваджуються інноваційні освітні технології, які володіють вагомим потенціалом в системі післядипломної освіти. Професіоналізм лекторів забезпечив популярність освітніх програм серед педагогів закладів загальної середньої освіти і науково-педагогічних працівників закладів передвищої освіти й професійно-технічної освіти. Зокрема, з 1 лютого 2019 р. по 10 травня 2023 р. на базі ЦПО підвищили морально-етичну компетентність понад 50 слухачів з різних областей України.

Таким чином, у підсумку відзначимо, що успішність професійної діяльності педагога, значною мірою, залежить від дотримання моральних норм і принципів. Причому загальнолюдські моральні ціннісні орієнтації конкретизує професійна мораль, а особливості професійної моралі досліджує професійна етика. Вважаємо, що якісно реалізовувати свої професійні обов'язки педагог зможе за умови належно сформованої

морально-етичної компетентності. Досліджуючи основні вимоги до педагогів, закладів загальної середньої освіти, а також викладачів перевищої та професійно-технічної освіти констатуємо, що вони базуються на морально-етичних аспектах. Педагог повинен бути толерантним, емпатійним, володіти високим рівнем самоконтролю. Сьогодні спостерігається зростання професійних завдань, які реалізовує педагог, тому у післядипломній освіті необхідно приділяти належну увагу розвитку моральних якостей та формуванню належного рівня морально-етичної компетентності на засадах акмеологічного підходу. Така післядипломна підготовка підвищить конкурентоздатність педагогів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вакуленко В. Педагогічна акмеологія: досягнення і проблеми. *Філософія освіти*. 2006. No 3 (5). 124–133. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/13047/1/>
2. Вітківська Олена. Акмеологічна модель сучасного педагога в системі післядипломної освіти. 2020. *Вересень* No 1 (84). 90–99.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 р. № 800 «Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/800-2019-п#Text>